

УДК 633.88

Код UPOV: AMMI_VIS

Методика
проведення експертизи сортів амі зубної (*Ammi visnaga* (L.) Lam.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Ammi visnaga* (L.) Lam.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 50 г.

2.3 Насіння має бути здорове на вигляд, не уражене хворобами, не пошкоджене шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 **Тривалість експертизи.** Експертиза має тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 **Місце експертизи.** Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 **Умови для проведення експертизи.** Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами (літерами) у другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 **План експертизи.** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до звершення циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 120 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 45–60 × 10–30 см.

3.5 **Метод дослідження.** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких впродовж вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 Кількість рослин / частин рослин. Експертизі підлягає щонайменше 120 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 120 рослин або частин 120 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 120 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 Експертиза на відмінність

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 Експертиза на однорідність

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 3% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 120 рослин допускаються сім нетипових.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 Експертиза на стабільність

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність
Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту,

використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

- Рослина: за висотою (ознака 1);
- Стебло: ребристість (ознака 2);
- Суцвіття (складний зонтик): діаметр (ознака 8);
- Пелюстка: забарвлення (ознака 14);
- Рослина: час початку цвітіння (ознака 17);
- Рослина (сировина): вміст келіну (ознака 20).

5.2 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучають до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливають;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів амі зубної

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	2	3	4	5
1. (*) (+) QN	Рослина: за висотою MG 3	дуже низька	1	
		низька	3	
		середня	5	
		висока	7	
		дуже висока	9	
2. (*) QL	Стебло: ребристість VS 2	відсутня	1	
		наявна	9	
3. QL	Стебло: щільність паренхіми VS, 2	нещільна	3	
		помірної щільності	5	
		щільна	7	
4. QN	Стебло: інтенсивність зеленого забарвлення MS, 2	слабка	3	
		помірна	5	
		сильна	7	
5. PQ	Листок: за формою MS 2	лінійний	1	
		лінійно-ниткоподібний	2	
		тричіперисторозсічений	3	
6. (+) QN	Листок: за довжиною MS 2	короткий	3	
		середній	5	
		довгий	7	
7. (+) QN	Листок: частка за шириною MS, 2	вузька	3	
		середня	5	
		широка	7	
8. (*) (+) QN	Суцвіття (складний зонтик): діаметр MS, 2–3	малий	3	
		середній	5	
		великий	7	
9. QN	Суцвіття: кількість променів MS, 2–3	мала	3	
		середня	5	
		велика	7	
10. QN	Суцвіття: промені за довжиною MS, 2–3	короткі	3	
		середні	5	
		довгі	7	
11. QN	Суцвіття: квітконіжки за довжиною MS, 2–3	короткі	3	
		середні	5	
		довгі	7	
12. (+) QN	Квітка: за розміром MS, 2–3	мала	3	
		середня	5	
		велика	7	
13. QN	Квітка: кількість у вторинному зонтику MS, 2–3	мала	3	
		середня	5	
		велика	7	

1	2	3	4	5
14. (*) PQ	Пелюстка: забарвлення VS, 2–3	яскраво-біле	3	
		біле	5	
		матово-біле	7	
15. PQ	Пелюстка: форма VS, 2–3	глибоко надрізана	1	
		дволопатева	2	
		двічі розсічена	3	
16. (+) QN	Плід (двосім'янка): за довжиною MG, 4–5	короткий	3	
		середній	5	
		довгий	7	
17. (*) (+) QN	Рослина: час початку цвітіння MG, 2	ранній	3	
		середній	5	
		пізній	7	
18. (+) QN	Рослина: час початку достигання насіння MG, 4	ранній	3	
		середній	5	
		пізній	7	
19. QN	Рослина: тривалість вегетаційного періоду MG	мала	3	
		середня	5	
		велика	7	
20. (*) (+) QN	Рослина (сировина): вміст келіну L, 5	низький	3	
		середній	5	
		високий	7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів амі зубної

Коди фаз росту й розвитку рослин, у які рекомендовано проводити спостереження

Коди	Назви фаз росту і розвитку
1	Сходи
2	Початок цвітіння
3	Кінець цвітіння
4	Початок достигання плодів
5	Збиральна стиглість

8.1 Пояснення або ілюстрації до окремих ознак

До 1. Рослина: за висотою, см.

Вимірюється від рівня ґрунту до верхівки найвищого суцвіття за повного цвітіння.

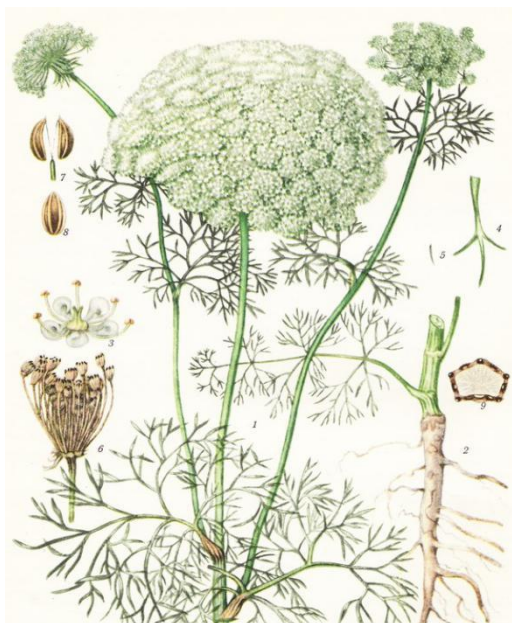
Дуже низька – до 40, низька – 40–55, середня – 56–70, висока – 71–85, дуже висока – понад 85.

До 6. Листок: за довжиною, см.

Короткий – до 1, середній – 1–2, довгий – понад 2.

До 7. Листок: частка за шириною, мм.

Вузька – до 0,5; середня – 0,5–1,0; широка – понад 1,0.

Загальний вигляд рослини
(суцвіття, квітка, корінь, листки, стигле суцвіття, плід двосім'янка)

До 8. Суцвіття (складний зонтик): діаметр, см.

Малий – до 6, середній – 6–8, великий – понад 8.

До 12. Квітка: за розміром, см.

Мала – до 2,0; середня – 2,0–2,5; велика – понад 2,5.

До 16. Плід (двосім'янка): за довжиною, мм.

Короткий – до 2,0; середній – 2,0–2,5; довгий – понад 2,5.

До 17. Рослина: час початку цвітіння, місяць.

Ранній – червень, середній – липень, пізній – серпень.

До 18. Рослина: час початку достигання насіння, декада, місяць.

Ранній – II-а декада серпня, середній – кінець серпня–початок вересня, пізній – кінець вересня.

До 20. Рослина (сировина): вміст келіну, %.

Низький – до 1, середній – 1,2; високий – понад 1,2.

9. Література

1. Мазнев Н. И. Энциклопедия лекарственных растений / Н. И. Мазнев. – М.: Мартин, 2004. – С. 73–74.
2. Флора СССР в 30-ти томах. Ред. тома Б. К. Шишкин. – М.-Л.: Изд-во АН СССР, 1950. – Т. XVI. – С. 381–382.
3. Біленко В. Г. Технологія вирощування лікарських рослин і використання їх у медицині та ветеринарній практиці / В. Г. Біленко, В. І. Лушпа, Б. Є. Якубенко та ін. – К.: Арістей, 2007. – С. 151–154.